

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՂ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀԿԳՄՄՆ «ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ Տ. ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆԻ
ԱՆՎԱՆ ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ» ՊՈԱԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ
ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ՄԻՋՈՑՈՎ

ԱՆՑԿԱՑՄԱՆ ՎԱՅՐ՝ ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ Տ. ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԱՎԱԳ
ԴՊՐՈՑ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐ՝ Հասմիկ Բեյբուրյան

ՈՒՍՈՒՑԻՉ՝ Մերյոժա Պետրոսյան
ԱՌԱՐԿԱՆ՝ Աշխարհագրություն
ԴՊՐՈՑ՝ Վարդաձորի միջնակարգ դպրոց

2022թ.

ՄԱՐՏՈՒՆԻ

Բովանդակություն

Ներածություն	3
Գրական ակնարկ	5
ՏՀՏ-ի կիրառման դրական և բացասական կողմերը.	10
Ինքնուրույն աշխատանքի էությունը	10
Ինքնուրույն աշխատանքի կառուցվածքը	12
ՓՈՐՁԱՐԱՐԱԿԱՆ ԴԱՍ	13
Փորձարարական դաս 1	13
Փորձարարական դաս 2	14
Եզրակացություն.....	14
Օգտագործված գրականության ցանկ	16
Դ ա ս ա պ լ ա ն 1	17
Դ ա ս ա պ լ ա ն 2	19

«Ժամանակակից դպրոցի կարևորագույն խնդիրն է սովորեցնել մարդուն ապրել տեղեկատվական աշխարհում»

Ա.Պ.Սեմյոնով

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների զարգացման տեմպը, ուսուցման ժամանակակից մեթոդները, սովորողների և սովորեցնողների անընդհատ ինքնակրթության և զարգացման անհրաժեշտությունը պարտադրում են ուսուցման գործընթացում կիրառել այնպիսի տեխնոլոգիաներ, որոնք բարձրացում են կրթության արդյունավետությունը և որակը:

Կարևորելով տեղեկատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիայի կիրառման անհրաժեշտությունը արդի ժամանակներում, տեխնոլոգիայի միջոցով ստացվող ինֆորմացիայի անսահմանությունը և ՏՀՏ-ի տարածումն ու օգտագործումը աշակերտների շրջանում, որոշեցի հետազոտական թեմա ընտրել տեղեկատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիաների միջոցով ինքնուրույն աշխատանքի զարգացումը: Քանի որ յուրաքանչյուր սերունդ ինքն է թելադրում մեթոդը, որով հնարավոր է սովորեցնել, կարծում եմ, այս պարագայում աշակերտների մոտիվացիայի բարձրացման տարբերակ է տեղեկատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիաների աշխարհագրության ժամին:

Եթե նկատի ունենանք այն փաստը, որ մեր ժամանակներում ամենաթարմ տեղեկատվությունն անգամ կես ժամ հետո կարող է հնանալ, պարզ է դառնում, որ նման հասարակության մեջ ապրելու և հաջողության հասնելու համար աշակերտը պետք է կարողանա նախ ճկուն կերպով հարմարվել փոփոխվող պայմաններին և ինքնուրույն գիտելիքներ ձեռք բերել: Դրա համար նա պետք է կարողանա ստեղծագործաբար ու քննադատորեն մտածել, ինքնուրույն խնդրի լուծման ուղիներ գտնել ու որոշումներ կայացնել, տեղեկատվության հետ աշխատելու հմտություն և համակարգչային գրագիտություն ձեռք բերել: Կարելի է այսպիսի եզրահանգում անել. **Դպրոցական կրթությունը այսօր չի կարող հավակնել վերջնական ու լիարժեք գիտելիքների դարբնոցի դերին**,¹ քանի որ յուրաքանչյուր տեղեկատվական պայթյուն գրեթե ի չիք է դարձնում նախորդի կարևորությունը: Ահա թե ինչու աշակերտներին նախևառաջ պետք է սովորեցնել սովորել, այսինքն՝ ինքնուրույն գիտելիքներ ձեռք

¹ Աստվածաբայ ան Սել անյ պրեբոյ ան Գայ անե, Թիրոսյ ան Սիսուշեն, Շարիաթու Լյ ան Յայ Կ, Տեղեկատվական-հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառումը հանրակրթական դպրոցում, Ասորիկ հրատարակչություն, Երևան 2004, էջ 25:

բերելու հմտություններ տալ, որի արդյունքում կրթությունը կարող է դառնալ անընդհատ, շարունակական ուսումնառություն ողջ կյանքի ընթացքում:

Թեման կարևոր է ու արդիական, քանի որ 21-րդ դարում ակադեմիական գիտելիքներն ու քննադատական մտածողությունը բավարար չեն հաջողության հասնելու համար: Հատուկ պայման է որոշակի տեխնիկական հմտություններ: Բացի դա, տեղեկատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառումով ինքնուրույն աշխատանքի ձևավորումը աշակերտի առաջ գիտելիքի, ինֆորմացիայի նոր աշխարհներ է բացահայտում, նաև հնարավորություն է ընձեռում համաճարակի պայմաններում կատարել առցանց դասընթաց:

Գրական ակնարկ

Փաստ է, որ 21-րդ դարը համարվում է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների դարաշրջան: Ավանդական մեթոդներին փոխարինելու են գալիս ժամանակակից մեթոդներ, նորարական հնարներ, որոնք հեշտացնում են դասավանդողի աշխատանքը ու հետաքրքրությունն առաջացնում դասավանդվողների շրջանում: Հատկապես աշխարհագրություն առարկան, որի ուսուցման պրոցեսը ավելի շատ պիտի ուղեկցվի ցուցադրմամբ, տեսողական պատկերների ակտիվ ներգրավմամբ և դիտողական նյութի առկայությամբ, կարիք ունի նորագույն տեխնոլոգիաների մասնակցության: ՏՀՏ հեշտացնում է ուսուցչի գործը, այն պահերին երբ երեխան ստիպված էր միայն պատկերացնել աշխարհագրական այս կամ այն երևույթը, կամ գուշակել թե ինչպիսի տեսք ունեն աշխարհագրական օբյեկտները, հիմա կարող են միացնել համացանցը և պատկերավոր տեսնել ամենինչ:

ՏՀՏ-ների օգտագործման հնարավորությունների շառավիղը բավականին լայն է: Փաստ է, որ ներկա օրերում աշակերտի առօրյայի անբաժան մասն է կազմում համակարգիչը, հեռախոսը, ու ուսուցչի դերը՝ որպես ուսուցանող, կայանում է նրանում, թե ինչպես հնարավոր է տեղեկատվական տեխնոլոգիան գուտ խաղային օբյեկտից դարձնել ուսման բաղադրիչ մաս: Տեղեկատվական տեխնոլոգիայի կիրառումը ուսումնական գործընթացի ընթացքում առաջին հերթին պետք է խթան հանդիսանա սովորողների ճանաչողական կարողությունների ակտիվացման, ուսումնական նյութի հաջող յուրացման համար և նպաստի սովորողի որոշակի որակների զարգացմանը: Հետևաբար, ՏՀՏ-ն պետք է կատարի որոշակի կրթական գործառույթ, օգնի երեխային կողմնորոշվել տեղեկատվության հեղեղի մեջ, ընկալել այն, հիշել, և ոչ մի դեպքում չվնասել առողջությունը: ՏՀՏ միջոցները պետք է գործեն որպես ուսումնական գործընթացի օժանդակ տարր, այլ ոչ հիմնական: Այսօր աշխարհում, մեր հասարակության մեջ տեղի ունեցող փոփոխությունները, այդ թվում նաև տեխնոլոգիական հեղափոխությունը, փոխում են կրթության նկատմամբ ձևավորված մտեցումները, հարաբերությունները, սուբյեկտներն ու օբյեկտները. Այս գործընթացում տեխնոլոգիաներն ունեն.²

- գործիքի դեր, որոնք կոչված են արագացնելու այն, ինչ արվում էր դանդաղ,

² Աստվածաբայ ան Աել անյ արժեթյ ան Գայ անե, Թորոսյ ան Ախաշես, Շարխաբու ևյ ան Յայ կ, Տեղեկատվական-հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառումը հանրակրթական դպրոցում, Ասորիկ հրատարակչ ու թյ ու և, Երևան 2004, էջ 124:

- տեղեկատվական աղբյուրի դեր, գտնելու համար այն տեղեկությունը, որը ժամանակին անհասանելի էր թվում,
- ուսուցման օբյեկտի դեր, ցուցադրելով այն, ինչ առաջ անտեսանելի էր, կամ ցուցադրման համար անհնար,
- հաղորդակցման նոր միջոցի դեր, որը, ինտերակտիվ համագործակցելով սովորողի հետ, կապում է բոլորին՝ ստեղծելով համաժամանակյա և ոչ համաժամանակյա հաղորդակցության հնարավորություն:

Հաշվի առնելով դպրոցականի հոգեբանական առանձնահատկությունները, ՏՀՏ-ների հետ աշխատանքը պետք է հստակ մտածված և չափավորված լինի: Այդպիսով, ՏՀՏ-ի օգտագործումը դասին պետք է կրի նուրբ բնույթ: Ուսուցիչը, դասին նախապատրաստվելիս պետք է հանգամանորեն մտածի ՏՀՏ-ի օգտագործման նպատակի, տեղի և ձևի մասին:

ՏՀՏ-ների օգտագործման հիմնական առանձնահատկությունները, որոնք կօգնեն ուսուցչին դասի ժամանակ ստեղծել բարենպաստ պայմաններ և հասնել նյութի յուրացման բարձր մակարդակի.

- դիդակտիկ նյութերի ստեղծում և նախապատրաստում /առաջադրանքների տարբերակներ, աղյուսակներ, սխեմաներ, գծագրեր, ցուցապաստառներ և այլն/
- ուսումնական նյութի վերաբերյալ պրեզենտացիայի /շնորհանդես/ ստեղծում
- պատրաստի ծրագրային արտադրանքի օգտագործում
- դասին նախապատրաստվելու, արտադասարանական միջոցառումների, ինքնակրթության համար ինտերնետ ռեսուրսների փնտրում և օգտագործում
- կրթության և դաստիարակության արդյունքներին հետևելու համար մոնիթորինգի ստեղծում
- տեքստային աշխատանքների ստեղծում
- մեթոդական փորձի ընդհանրացում էլեկտրոնային տեսքով³:

ՏՀՏ-ների օգտագործմամբ ուղեկցվող դասերը իրենց պարզության, գեղեցկության և տեսանելիության շնորհիվ ուսումնական նյութի ընկալման

---

³ Ափաշավիդ, 5.2017, էջ 55:

ընթացքում առավել մեծ տպավորություն են թողնում սովորողների հոգեբանահուզական ֆոնի վրա:

Մուլտիմեդիան նյութի և գործընթացների ներկայացումն է ոչ թե ավանդական տեքստային նկարագրությամբ, այլ ֆոտոնկարների, տեսանյութերի, զձագրերի, շարժանկարների, ձայնի օգնությամբ: Դասի անցկացումը մեդիայի շնորհիվ գրավում է դպրոցականներին: Այդ տիպի դասերի ընթացքում դասարանում ստեղծվում է իրական շփման իրավիճակ, որի ժամանակ երեխաները ձգտում են իրենց մտքերն արտահայտել սեփական բառերով, հաճույքով են կատարում առաջադրանքները, ուսումնական նյութի հանդեպ մեծ հետաքրքրություն են ցուցաբերում:

Մենք ապրում ենք մի ժամանակում, երբ պատկերներ ստեղծելու հնարավորությունները մեծացել են: Արդյունքում մարդիկ լավ են յուրացնում այն ամենը, ինչը ուղեկցվում է պատկերներով: Հետևաբար, արդյունավետ ուսուցման գործընթացում պարտադիր է տեքստի, խոսքի ուղեկցումը պատկերներով:⁴ Տեղեկատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառումը ունի երկու տիպի առավելություն՝ որակական և քանակական: Որակական առումով նոր հնարավորությունները ակնհայտ են, եթե ուղղակի համեմատենք բանավոր նկարագրությունները տեսաձայնային ներկայացման հետ: Քանակական առավելությունները արտահայտվում են նրանով, որ մեդիամիջավայրը անհամեմատելի մեծ է տեղեկության խտությամբ: Իսկապես, տեքստի 1 էջը դասավանդողը արտաբերում է 1-2 բուլետի ընթացքում: Այդ նույն բուլետի ընթացքում լայնեկրան տեսանյութը բերում է ինֆորմացիայի ավելի մեծ ծավալ:

Հաստատված է, որ նյութի բանավոր մատուցման ժամանակ սովորողը բուլետում ընկալում է և ընդունակ է վերլուծելու մինչև հազար պայմանական միավոր տեղեկություն, իսկ տեսողական օրգանների «միացման» դեպքում՝ մինչև 100 հազար այդպիսի միավոր:

Դպրոցականի մոտ ավելի զարգացած է կամային ուշադրությունը, որը հատկապես կենտրոնանում է, երբ նրան հետաքրքիր է, երբ ուսումնական նյութը տարբերվում է պարզությամբ, պայծառությամբ, երբ սովորողի մոտ դրական հույզեր է առաջացնում:

---

⁴ Իսչ արոյ ան Ա, Ու սու ցման պոյ ու նավետիստներ, Երևան, Ֆրիդրիխ Զեբետիմևստրամ, Զայ աստան 2020, էջ 18:

Ապացուցված է, որ աշակերտին գրավում են մեծադիր աշխատանքները, գլխաբառերը, որոնք գույնով, չափերով տարբերվում են: Արդի ուսուցումը հնարավոր է դարձնում յուրաքանչյուր դասի կիրառել տեղակատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիայի առավելությունները աշակերտի մոտիվացիայի բարձրացման համար:

Տեղեկատվական տեխնոլոգիան կարող է օգտագործվել ուսուցման գործընթացի բոլոր փուլերում.

- Նոր նյութի բացատրում
- Ամրապնդում
- Կրկնություն
- Գիտելիքների, կարողությունների ու հմտությունների ստուգում
- Գնահատում

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներով ուսուցման միջոցները անվանում են ինտերակտիվ, որոնք ունեն աշակերտի և ուսուցչի գործողություններին արձագանքելու, նրանց հետ երկխոսության մեջ մտնելու կարողություն⁵:

Այս տեխնոլոգիան կարելի է դիտել որպես ուսուցման բացատրական-զննական մեթոդ, որի հիմնական նպատակը ուսումնական նյութի հաղորդման ճանապարհով սովորողների՝ տեղեկատվության յուրացման կազմակերպումն է և դրա հաջող ընկալման ապահովումը, որը ընդլայնվում է, երբ զուգահեռ միանում է նաև տեսողական հիշողությունը:

Հայտնի է, որ մարդկանց մեծամասնությունը մտապահում է լսածի 5% և տեսածի 20%-ը: Չայնային և տեսողական տեղեկատվության միաժամանակյա օգտագործումը բարձրացնում է մտապահելու ունակությունը մինչև 40-50 %: Մեդիածրագրերը ինֆորմացիան մատուցում են զանազան ձևերով և հենց դրանով ուսումնական պրոցեսն ավելի արդյունավետ են դարձնում:

---

⁵ Անուոկյ ան Սիմեոն հի, Ռ. սու. ցչի մանկավարժական գործի մեջ ուսուցչի և սեփական ոգիական համակարգը, Երևան 2008, էջ 118:

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառման նպատակները՝

- կրթական - սովորողների կողմից ուսումնական նյութի ընկալումը, ուսումնասիրության օբյեկտների կապերի և հարաբերությունների ըմբռնումը
- զարգացման- սովորողների ճանաչողական հետաքրքրությունների զարգացումը, ընդհանրացնելու, վերլուծելու, համեմատելու հմտությունները, սովորողների ստեղծագործական գործունեության ինտենսիվացումը
- դաստիարակչական - գիտական աշխարհայացքի ձևավորում, ինքնուրույն և խմբային աշխատանքների հստակ կազմակերպման հմտություններ, ընկերության, փոխադարձ օգնության զգացումների դաստիարակում
- տեխնիկական-ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ համաշխարհային շուկայում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների մասնագետների թափուր տեղերը կազմում են շուրջ 2 միլիոն:

S2S-ի կիրառման ժամանակը ուսուցչի և աշակերտի դերը՝

- ✓ ուսուցիչը միայն ցուցադրում է
- ✓ ուսուցիչը մեկնաբանում է
- ✓ ուսուցիչը ուղղորդում է լրացուցիչ հարցերով
- ✓ աշակերտի անհատական աշխատանք
- ✓ աշակերտների խմբային աշխատանք
- ✓ աշխատանքի ժամանակ հետևել ժամանակին
- ✓ ուսուցիչը ստուգում է, անդրադարձ կատարում

ՏՀՏ-ի կիրառման դրական և բացասական կողմերը.

Դեռևս չորրորդ դարում Եզնիկ Կողբացին չարի և բարու դուալիստական ըմբռնման ժամանակ դրանք տեսնում էր մարդու գործողություններում. Երկաթը մերթ ծառայեցվում է մերթ բարի բաների համար, մեկ չար. Եթե մեկը խոփ, բահ, գերանդի է պատրաստում, երկաթը բարի բաների համար է ծառայեցնում, եթե սուսեր, նիզիկ, նետ է սարքում, այսպիսով երկաթը չար գործ է կատարում: Այսպիսիով, որևէ առարկայի օգտակար ու վնասակար հատկանիշների մասին խոսելիս պետք նկատի ունենալ, թե որ տեսանկյունից են նրան վերաբերում: Հետևաբար, տեղեկատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիաները կարող են դրական և բացասական ազդեցություն ունենալ սովորողների վրա: << Լավ է մեկ անգամ տեսնել, քան հարյուր անգամ լսել>> ասացվածքը վերաբերում է ուժեղ կողմին: Ցուցադրական-գննական նյութերի մատուցումը ավելի արդյունավետ միջոց է նյութի յուրացման համար: ՏՀՏ-ի օգտագործումը օգնում է ժամանակը ճիշտ տնօրինել, տեղեկատվական հեղեղի մեջ կարող ես աշակերտին ուղղորդել դեպի որոնման ճիշտ ուղիներ, համակարգչի ընկալում որպես տեղեկատվական աղբյուր, և ոչ թե խաղային տեխնոլոգիա: Այնուամենայնիվ, ՏՀՏ-ի անսարքությունը կարող է անակնկալի բերել ուսուցանողին և ուսումնառողին: ՏՀՏ-ների օգտագործմամբ ուղեկցվող դասերը իրենց պարզության, գեղեցկության և տեսանելիության շնորհիվ ուսումնական նյութի ընկալման ընթացքում առավել մեծ տպավորություն են թողնում սովորողների հոգեբանա-հուզական ֆոնի վրա:

Ինքնուրույն և սչխառանքի Էուլթյուլը

Այս թեմային անդրադառնալիս հարկ է նշել Մոնտեսորիի մանկավարժական նշանաբանը.<<օգնիր ինձ դա կատարել ինքնուրույն>>: Այն ուսուցչին ուղղված երեխայի կոչն է: Այս համընդհանուր զարգացման աշխարհում առանձնահատուկ կարողություն է մարդու ինքնուրույնությունը, այն անձնային որակ է: Ինքնուրույնությունը, սեփական կյանքը կազմակերպելու, սեփական հոգևոր ու մտավոր հնարավորությունները գիտակցելու, գնահատելու և ըստ այդմ իր զարգացման ուղին ընտրելու մարդու ընդունակությունն է: Ինքնուրույնության գաղափարի համատեքստում ուսուցչի համար կարևոր խնդիր է դառնում ուսուցման գործընթացն աստիճանաբար ինքնուսուցման գործընթացի վերածելը:

Փորձենք տարբերակել ինքնուրույնություն և ինքնուրույն աշխատանք եզրույթները.ինչպես արդեն նշեցինք, ինքնուրույնությունը անձնային որակ է, իսկ ինքնուրույն աշխատանքը ուսումնական աշխատանքի ձև: Ինքնուրույնության և ինքնուրույն աշխատանքի միջև գոյություն ունի սերտ կապ: Ինքնուրույն աշխատանքը մի կողմից արդեն ձեռքբերված ինքնուրույնության արտահայտումն է, մյուս կողմից՝ ինքնուրույնության զարգացմանը նպաստող միջոց: Այսինքն՝ ինքնուրույն աշխատանքը նպաստում է ինքնուրույնության ձևավորմանը՝ որպես անհատ որակ:⁶ Ինքնուրույն են կոչվում այն աշխատանքները, որոնք աշակերտները կատարում են ուսուցչի հանձնարարությամբ և կամ սեփական նախաձեռնությամբ: Որպեսզի սովորողները կատարեն ինքնուրույն աշխատանք, անհրաժեշտ է, որ նրանք ունենան իրենց գործողությունները, գործելակերպը հստակ իրագործելու պատկերացում: Նրանք պետք է որոշակիորեն իմանան, թե ինչ աշխատանք են կատարելու, ինչ նպատակ է հետապնդում այն, ինչ խնդիրներ են լուծելու, երբ են սկսելու աշխատանքը, երբ են ավարտելու, ինչ մեթոդներ և հնարներ են կիրառելու, ինչպես են վերահսկելու սեփական աշխատանքի կատարումը,ինչպես են վերլուծելու ստացված արդյունքները:

Կան ինքնուրույն աշխատանքի տարբեր տեսակներ⁷.

- Նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու ինքնուրույն աշխատանք
- Նոր կարողություն և հմտություն ձեռք բերելու ինքնուրույն աշխատանք
- Ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքներ
- Աշխատանք դասագրքի հետ.

Ինքնուրույն աշխատանքները զարգացնում են սովորողների տրամաբանությունը, ճանաչողությունն ու ակտիվությունը: ⁸ Ինքնուսուցման պարագայում սովորողն ինքն է կազմակերպում, կարգավորում և հսկում իր իմացական գործունեությունը: Ինքնուրույն ուսումնական աշխատանքները լավագույնս կարելի է իրականացնել ուսուցման գործընթացը՝ մասնակիորեն հետազոտական գործընթացի վերածելով: Երեխայի ինքնուրույն գործունեությունը զարգանում է դեռևս վաղ տարիքից: Փոքր տարիքից նպաստելը կամ խոչնդոտելը իր սովերն է թողնում երեխայի ողջ հետագա կյանքի և գործունեության վրա: Դեռևս փոքր տարիքի երեխային թույլ չենք տալիս ասելին ձեռք

⁶ <https://znanio.ru/media/-----2615119>

⁷ Յու. ԱԱՄիրջանյան, ԱԱ. Ասիսյան, Մանկավարժություն և, Երևան 2004, էջ 177:

⁸ <https://znanio.ru/media/-----2615119>

տալ, բայց ամբողջ կյանքում քննադատում ենք, թե ասեղ բռնել չգիտի: Ինքնուրույն աշխատանք պետք է իրականացնել դասից դաս, դասարանից դասարան:

Ինքնուրույն աշխատանքի կառուցվածքը

- կողմնորոշիչ
- ստուգիչ
- նախապատրաստական
- ամփոփիչ
- կազմակերպչական
- Հիմնական փուլ

Այսպիսով, ուսուցման գործընթացի կազմակերպման նոր ձևերը, մեթոդները և տեխնոլոգիաները պետք է նպաստեն մարդու ինքնուրույնության ձևավորմանը, հիմնարար գիտելիքների ձեռքբերմանն ու ստեղծագործական կարողությունների զարգացմանը: Արդի ժամանակաշրջանում ուսուցանողը պետք է պատրաստակամ լինի առաջարկվող ու հանդես եկող ցանկացած մեթոդի ու հնարի տիրապետման և օգտագործման, նորի մեջ դրականը տեսնելու ու դեպի լավ որակների ծառայեցնելուն: Կյանքը ցույց է տալիս, որ թեև տեղեկատվական տեխնոլոգիաները չեն փոխարինելու ուսուցչին, սակայն տեղեկատվական տեխնոլոգիաներին տիրապետող ուսուցիչը կփոխարինի տեղեկատվական տեխնոլոգիաներին չտիրապետող ուսուցիչներին:

Քանի որ արդեն նշել ենք տեսողական հիշողության ազդեցությունը երեխայի իմացական դաշտի վրա, այս գործիքի բազմիցս կիրառումը ապացուցել է, որ ոչ մի աշակերտ անտարբեր չի մնում սահիկաշարի միջոցով տրամադրվող տեղեկատվության հանդեպ. այս գործիքի միջոցով նոր նյութի հաղորդում կարելի է կազմակերպել, հնարավոր է վիրտուալ էքսկուրսիա կազմակերպել դեպի աշխարհի ցանկացած անկյուն. Որպես առաջադրանք աշակերտներին նույնպես կարելի է հանձնարարել որևէ թեմայի շուրջ կատարել հետազոտական աշխատանք՝ սահիկաշարի պատրաստում՝ ինքնուրույն կամ խմբային:

ՓՈՐՃԱՐԱՐԱԿԱՆ ԴԱՍ

ԽՄԲԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒ ԹՅՈՒՆ

Փորձարարական դասն անցվացրել էմ Վարդաձորի միջնակարգ դպրոցում՝ վեցերորդ դասարանում: Դասարանում սովորում են 25 աշակերտ, որոնցից 15 –ը տղա , իսկ 9-ը աղջիկ են: Աշակերտների մեծ մասը ունեն բարձր առաջադիմություն , հետաքրքրված են դասապրոցեսով և ակտիվորեն մասնակցում են դասերին: Դասարանում սովորում են նաև մի քանի աշակերտ , ովքեր ունեն ցածր առաջադիմություն և քիչ են հետաքրքրված ուսումնական պրոցեսով: Աշակերտների մոտ նոր հետաքրքրություն և հետազոտելու ցանկություն առաջացնելու միտումով կազմակերպվեց հետազոտական դաս տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ակտիվ կիրառմամբ:

Փորձարարական դաս 1

Փորձարարական առաջին դասն անցկացրեցի «Մայրցամաքների և օվկիանոսների աշխարհագրություն» բաժնի «Աֆրիկա» թեմայի ժամանակ: Քանի որ նմանատիպ դաս առաջին անգամ էր անցկացվում , և շատ կարևոր էր երեխաների մոտ առաջացնել հետաքրքրություն և առաջացնել ցանկություն բացահայտել ավելին, որոշեցի դասը անցկացնել SՅՏ-ի կիրառմամբ: Դասի ընթացքում օգտագործեցի սահիկաշար, որպեսզի երեխաների առաջին տպավորությունը լինի պատկերավոր և առաջացնի հետաքրքրասիրություն: Այնուհետև դասարանը բաժանեցի հինգ հոգանոց խմբերի՝ ըստ ընդունակությունների մակարդակի: Թույլ սովորող աշակերտները միավորվեցին մի խմբի մեջ և ստացան իրենց կարողություններին համապատասխան առաջադրանքներ: Աշխատանքի ընթացքում երեխաները հնարավորություն ունեցան օգտագործել SՅՏ գործիքներ:

Փորձարարական դաս 2

Երկրորդ փորձարարական դասը նույնպես անցկացրեցի 6-րդ դասարանում «Աֆրիկայի ջրագրական ցանցը» թեմայի շրջանակներում: Դասի սկզբում աշակերտներին ներկայացվեց հարցաշար սահիկաշարի տեսքով: Այնուհետև երեխաները ստացան առաջադրանք պատրաստել սահիկաշար տարբեր խմբերով: Մի խումբ ստացավ առաջադրանք պատրաստել սահիկաշար Ատլանտյան օվկիանոս թափվող գետերի մասին, մյուս խումբը Հնդկական օվկիանոսի գետերի մասին, հաջորդ խումբը ներկայացնելու էր լճերը:

Այնուհետև երեխաները հեռախոսների միջոցով սկսեցին կատարել թեստային առաջադրանք: Աշխատանքի առավելությունը կայանում էր նրանում, որ աշակերտները անմիջապես տեսնում էին իրենց գնահատականները և սխալները:

Եզրակացություն

Թեմայի վերաբերյալ հետազոտությունները ցույց տվեցին, որ 21-րդ դարում ակադեմիական գիտելիքները բավարար չեն որևէ բնագավառում հաջողության հասնելու համար. այսօր կարևորագույն նախադրյալ է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների իմացությունը: Թեմայի ուսումնասիրությունը ցույց տվեց մի շարք դրույթներ.

- Յուրաքանչյուր սերունդ ինքն է թելադրում իր հետ աշխատելու մեթոդը, ու ներկայումս անհնար է հերքել, որ ոչ ոք անմասն չէ ՏՀՏ-ներից, ըստ այդմ անհրաժեշտություն է դառնում տեղեկատվական տեխնոլոգիան որպես գործիք աշխատեցնելը ուսումնառության ասպարեզում:
- Դասին ուսուցչի աշխատանքը դառնում է ուղղորդելը, հիմնական տեղեկատուն դառնում է ՏՀՏ-ն
- ապացուցված է, որ ավելի զարգացած է անհատի տեսողական հիշողությունը, ու մեղիա դասերը այդ հնարավորությունը ընձեռում են

- SՀS-ի օգտագործումը վստահություն է ներշնչում, եթե նախկինում աշակերտը վախենում էր սխալվելուց, ապա այս պարագայում նրա մոտ ձևավորվում է ինքնավստահություն, սխալվելը դառնում է դեպի գիտելիք տանող ճանապարհի հարթելի արգելք
- Աշակերտի մոտ զարգանում է ինքնուրույն աշխատանք կատարելու ցանկություն, ավելանում է պատասխանատվության զգացումը
- Համակարգիչը, հեռախոսը զուտ խաղային տեխնոլոգիայից վերածվում են գիտելիքի, տեղեկատվության հավաքագրման աղբյուրի
- Ինքնուրույն աշխատանքի շնորհիվ զարգանում է ինքնակրթության ու ինքնակատարելագործման կարողությունը
- SՀS-ի մի շարք գործիքներ թույլ են տալիս գիտելիքը ստուգել թեստային առաջադրանքների միջոցով, իսկ գնահատումը կատարվում է մեխանիկորեն. այս դեպքում վերանում է «սուբյեկտիվ գնահատում» հասկացությունը,
- Կատարվում է ժամանակի խնայողություն նաև գրավոր աշխատանքներ ստուգելու տեսանկյունից. Նախկինում եթե ժամեր էին պահանջվում, գրավոր աշխատանքը ստուգելու, գնահատման սանդղակով համապատասխան գնահատում կատարելու համար, այժմ SՀS-ն տալիս է հնարավորություն առաջադրանքը հանձնելու պահին գնահատականը տեսնել, սխալները վերանայել: Իսկ նախկինում հաճախ ժամանակի սղության պատճառով անդրադարձը կատարվում էր մասնակիորեն
- Հնարավոր է դառնում կառավարելի դարձնել ժամանակը. Տեղեկատվությունը ուսուցանողի փոխարեն ստանձնում է SՀS-ն, իսկ ուսուցանողը կարող է վերահսկել ժամանակը

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Ամիրջանյան Յու.Ա., Սահակյան Ա.Ս., Մանկավարժություն, Երևան 2004:
2. Աստվածատրյան Մելանյա, Թերզյան Գայանե, Թորոսյան Արտաշես, Շարխաթունյան Հայկ, Տեղեկատվական-հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառումը հանրակրթական դպրոցում, Ասողիկ հրատարակչություն, Երևան 2004:
3. Խաչատրյան Ս., Ուսուցման արդյունավետ հնարներ, Երևան, Ֆրիդրիխ Յեբետհիմնադրամ, Հայաստան 2020:
4. Մանուկյան Արմենուհի, Ուսուցչի մանկավարժական գործի մացություն տեխնոլոգիական համակարգը, Երևան 2008:
5. Նախաշավիղ, 5.2017:
6. <https://multiurok.ru/files/ink-nowrowynowt-yan-dzevavorowme.html>
7. <https://znanio.ru/media/-----2615119>

Դաս ապլ ան 1

Ուսուցիչ՝ Պետրոսյան Սերյոժա

Առարկա՝	Աշխարհագրություն	Ամսաթիվ		Կիսամյակ	Դասարան	6
Թեմա՝	Աֆրիկա					
Օգտագործվող նյութեր՝	Դասագիրք, քարտեզ, սահիկաշար, համակարգիչ					
Դասի նպատակը՝	Իմանան Աֆրիկայի ախտերը ողողող օվկիանոսները, ծովերը Թրակոզիները և կղզիները Անկերևույթի հիմնական ձևերը:					
Ուսուցանման արդյունքներ, որոնք կվատեն, որ ուսուցումը սեղի ունեցավ						
Վերջնարդյունքները	Կարողանան - Ցույց տալ Աֆրիկան քարտեզի վրա: Ցույց տալ և թվարկել օվկիանոսներն ու ծովերը: Ցույց տան Մումալի թկո, Մադագասկար կղզին					
Գործողություններ(ծամ/տևողություն)	Ուսումնական գործունեություն <i>Աշակերտներ</i>	Ուսումնական գործունեություն <i>Ուսուցիչ</i>	Հարցադրումներ	Կիրառվող մեթոդ (ներ)		
5րդ ներկայացակա Խթանում 10ր	Վերհիշում են անցած թեմաները Պատասխանում են ուսուցչի հարցերին: Աշակերտները բացում են գրքերը, հոգանոց խմբերով աշխատում բանալի բառերի	Ողջունել դասարանին, քանի որ աշակերտները սիրում են հանելուկներ, ուսուցիչը միացնում է սահիկաշարի առաջին էջը որտեղ պատկերված է Աֆրիկա, Հարցնում է, թե որ մայրցամաքն է պատկերված.	Որ օվկիանոսներն են ողողում Աֆրիկայի ափերը: 2. Որն է ամենամեծ թերակղզին Որն է ամենամե	Մտագրոհի մեթոդ Խմբավորման մեթոդ		

<p>Իմաստի ընկալում 15ր</p>	<p>2 ուրջ, առաջ ադրված 5 հարցերից յուրաքանչյուր ի պատասխանը գտնում է մեկ հոգի և փոխանցում խմբի մյուս մասնակիցներին , այնպես, որ բոլորը գտնեն մեկ հարցի պատասխան ու փոխանցեն մյուսներին:</p>	<p>Ուսուցիչը սահիկաշարին համապատասխան մեկնաբանություն եններե անում</p>	<p>Ծկզդին; Որն է ամենաբարձր գագաթը:</p>	<p>սահիկաշար</p>
<p>Կշռադատում 8ր</p>	<p>Աշակերտներին յուրաքանչյուր խումբ ներկայացնում է իր աշխատանքը,</p>	<p>Ուսուցիչը դասարանը բաժանում է հինգ հոգանոց խմբերի: Բաժանումը պատահական չի արվում, այլ ըստ ընդունակություն ենների տարբեր մակարդակների:</p>	<p>Պարզից դեպի բարդ հարցադր ումներ</p>	
<p>Անդրադարձ 4 Գնահատում</p>	<p>Աշակերտները հարցադրումից հետո ձեռք են բարձրացնում, և արագ-արագ հարցում պատասխան նի միջոցով ամփոփում է թեման:</p>	<p>Ուսուցիչը 2 ընթացքում է խմբերի մոտով ու ուղղորդում Ուսուցիչը խմբերից ընտրում է մեկի, ով կներկայացնի իրենց խմբի աշխատանքը:</p>		
		<p>Գնահատում է աշակերտներին Յանձնարարում է նոր թեմա</p>		

Տնային աշխատանք 3	Աշխատանք ու րվագծային քարտեզով
-------------------	--------------------------------

Դաս ապլան 2

Առարկա՝	Աշխարհագրություն	Ամսաթիվ		Կիսամյակ	Դասարան
Թեմա՝	Աֆրիկայի ջրագրական ցանցը				
Օգտագործվող նյութեր՝	Դասագիրք, պրոյեկտոր, քարտեզ, համակարգիչ				
Դասի նպատակը՝	Իմանան - Աֆրիկայի գետերի սնուցումը: - Ատլանտյան օվկիանոսի ավազանին պատկանող գետերը: - Յնդկական օվկիանոսին պատկանող գետերը: - Աֆրիկայի լճերը:				
Ուսուցանման արդյունքներ, որոնք կվատեն, որ ուսուցումը տեղի ունեցալ					
Վերջնարդյունքները	կարողանան - Նշել Աֆրիկայի գետերի սնուցման առանձնահատկությունները: - Քարտեզի վրա ցույց տալ գետերը - Թվարկել և քարտեզի վրա ցույց տալ խոշոր լճերը:				

Գործողություններ(ծավ/տևողություն)	Ուսումնական գործունեություն <i>Աշակերտներ</i>	Ուսումնական գործունեություն <i>Ուսուցիչ</i>	Հարցադրումներ	Կիրառվող մեթոդներ
<p>3րոպե ներկայացրեց</p> <p>5ր. խթանում</p> <p>Իմաստը նկատում 15ր</p> <p>Կշռադատում 5ր</p> <p>Թեստային աշխատանք/ 8րոպե /</p> <p>Անդրադարձ 3ր.</p> <p>Գնահատում 3ր</p>	<p>Բացել առաջարկանքները, կրկնել թեման:</p> <p>Սահիկաշարի էջերը թերթելիս, ճանաչում են պատկերված վայրերն օբյեկտները:</p> <p>Աշակերտները բաժանվում են երկու խմբի և համակարգչի վրա սկսում են պատրաստել սահիկաշար</p> <p>Աշխատանքից հետո խմբերը ներկայացնում են իրենց աշխատանքը</p> <p>Վիակել գրքերը, պատրաստել հեռախոսները թեստային աշխատանք կատարելու համար:</p> <p>աշխատանքից հետո</p>	<p>Բարձրաձայն ողջունել դասարանին, գրատախտակին գրել դասի վերնագիրը: Միացնում է սահիկաշարը:</p> <p>Ուսուցիչը հետևում է, որ աշխատեն բոլորը, ուղղորդում է օգնում</p> <p>Երեխաներին ուղղորդում է դեպի ծրագիր, որտեղ լրացնում են թեստը</p> <p>թվանշանի ն գնահատում աշակերտներին մի քանիսի պարզաբանումով</p>	<p>Որ գետն է պատկերված:</p> <p>Որ գետի վրա է գտնվում պատկերված ջրվեժը:</p> <p>Աֆրիկայի որ գետն է, որ երկու անգամ հատում է հասարակածը:</p>	<p>Մտագրոհ</p> <p>Աղյուսակի լրացում</p> <p>Քուիզիզ</p> <p>Ելքի քարտ</p>

	<p>Կատարվում է ինքնաստուգում</p>			
<p>Տևյալն աշխատանք 3ր</p>	<p>Աֆրիկայի բնական զոնաներ, աշխատանք ու ընդհանուր ինքնադաստիարակում</p>			